

Tisková zpráva

Postoje obyvatel České republiky k novele zákona o českém školství, platbám za vysoké školy a státním maturitám – září 2020

- ⊗ Opatření schválených novelou zákona o českém školství týkající se předškolní výchovy se těší široké podpoře veřejnosti.
- ⊗ Necelé tři pětiny dotázaných jsou proti povinné maturitě z matematiky (57 %), pro je více než třetina (35 %).
- ⊗ Polovina dotázaných je proti začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol (49 %), pro jsou dvě pětiny (41 %). Oproti minulému roku se procento odmítavých odpovědí snížilo o 14 procentních bodů.
- ⊗ Postoj obyvatel České republiky k placení školného na veřejných vysokých školách je dlouhodobě negativní (více než dvě třetiny jsou proti) a v čase téměř neměnný.

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 586; E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

V zářijovém šetření CVVM položilo baterii otázek¹ zkoumající postoje občanů České republiky k opatřením zavedeným novelou zákona o českém školství. Podobná baterie otázek byla položena poprvé v roce 2016, kdy se jednalo o právě zaváděná opatření. V roce 2017 byla baterie rozšířena o položky zjišťující názor na inkluzi dětí se speciálními potřebami do běžných škol a názor na povinný poslední rok předškolní výchovy. Už poněkolidkrát se výzkum dotazoval na názory občanů na společné státní maturitu a na placení školného na veřejných vysokých školách.

Podíl souhlasných odpovědí nad nesouhlasnými odpověďmi převažoval u většiny zkoumaných opatření zavedených novelou zákona o českém školství (viz graf 1). Nejvíce (75 %) respondentů je pro to, aby byl povinný poslední rok předškolního vzdělávání (18 % je proti). Přibližně dvě třetiny respondentů jsou pro garantované místo v mateřských školách pro každé dítě starší dvou let (67 %), pro bezplatné předškolní vzdělávání od 2 let jsou tři pětiny (60 %). Více než polovina dotázaných se vyslovila pro zákaz propouštění učitelů na tzv. letní prázdniny (55 %), pro jednotné přijímací testy na maturitní obory (54 %) a pro možnost individuálního (domácího) vzdělávání na úrovni základní školy (52 %). Pro společnou maturitu na všech středních školách se vyslovila polovina dotázaných (49 %), proti bylo 43 %.

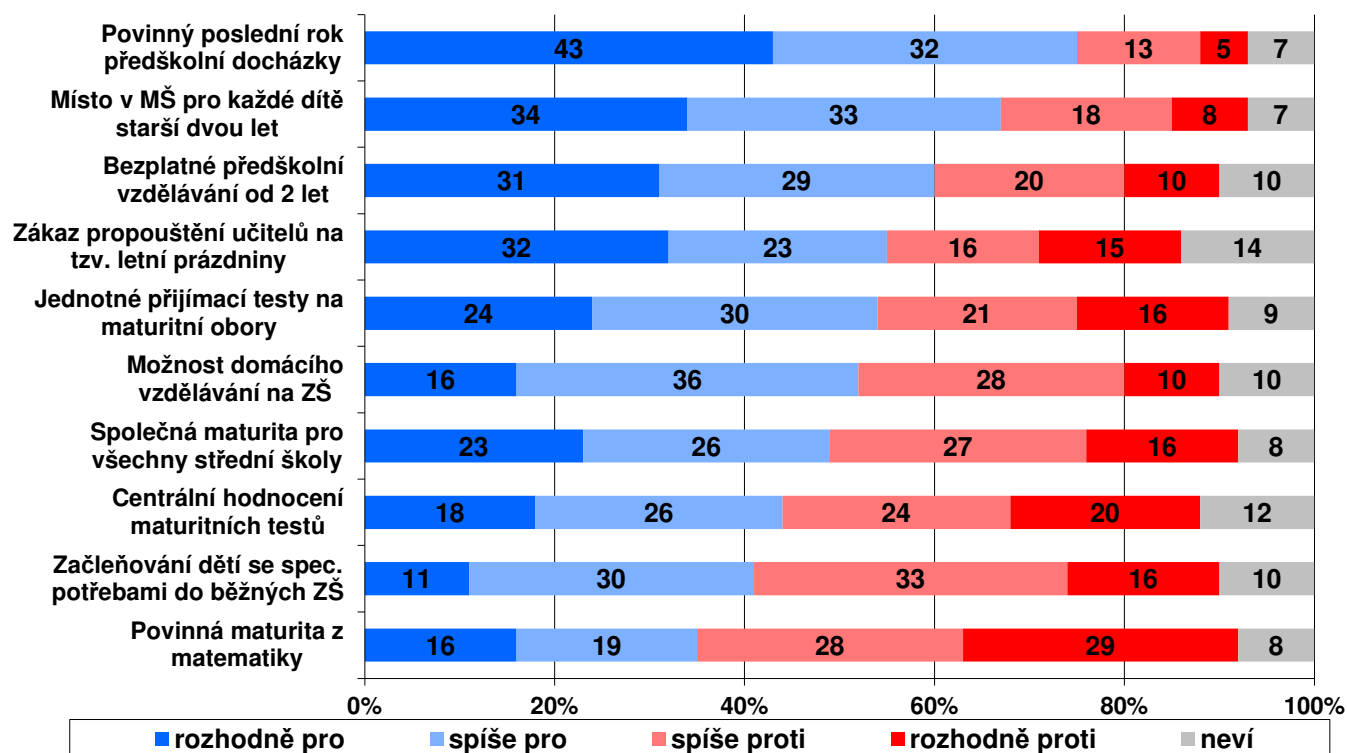
Shodný či velmi podobný podíl souhlasných a nesouhlasných odpovědí jsme zjistili u názoru na centrální hodnocení maturitních testů (44 % je pro a 44 % je proti).

Výraznější podíl negativních odpovědí převážil u otázky na začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol (49 % je proti, 41 % je pro) a otázky na povinnou maturitu z matematiky, kterou odmítá 57 % dotázaných (zastánců je 35 %).

Rotovaná faktorová analýza ukázala, že v dané baterii otázek existují tři vzájemně nezávislé dimenze, které vyčerpají 57 % společné variance. První dimenze zahrnuje položky spojené s maturitou plus jednotné přijímací testy na maturitní obory, druhá zahrnuje položky týkající se mateřských škol doplněné domácím vzděláváním, třetí dimenzí tvoří zákaz propouštění učitelů po dobu prázdnin a povinný poslední rok předškolní výchovy. Začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných ZŠ z tří dimenzionální struktury vypadlo, a tudíž tvoří zvláštní dimenzi.

¹ Znění otázky: „Co si myslíte o následujících opatřeních? Jste pro, nebo proti, aby byla uplatňována či zaváděna? Společná maturita pro všechny střední školy, bezplatné předškolní vzdělávání od dvou let, místo v mateřské školce pro každé dítě starší dvou let, možnost individuálního (domácího) vzdělávání na ZŠ, povinná maturita z matematiky, centrální hodnocení maturitních testů, jednotné přijímací řízení na maturitní obory, zákaz možnosti propouštět učitele na tzv. letní prázdniny, začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných základních škol, povinný poslední rok předškolní docházky.“ Varianty odpovědí: rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti.

Graf 1: Postoje obyvatel České republiky k opatřením novely školského zákona

Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně pro“ a „spíše pro“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 5. – 20. 9. 2020, 951 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala na určitou podmíněnost názorů věkem u určitých položek. Zjistili jsme, že nejmladší generace je významně častěji proti všem položkám, které nějakým způsobem vymezují maturitu (společná maturita, povinná maturita z matematiky, centrální hodnocení testů). Vyjádřeno v procentech je zhruba 35-40 % dotázaných z nejmladší kohorty rozhodně proti, kdežto ve zbývajících věkových kohortách je zastoupení této odpovědi zhruba 20-25 %.

Opětovně diskutovanou povinnou maturitu z matematiky pochopitelně odmítají především ti, kterých se to nejvíce týká – 67 % dotázaných z věkové kohorty 15 až 19 let je proti („rozhodně proti“ pak 47 %). V nejstarší generaci, která tuto maturitu zažila, je proti jen polovina dotázaných (50 %, z toho „rozhodně“ 19 %).

V meziročním srovnání (viz tabulka 1) se ukázalo, že rozložení názorů „pro“ a „proti“ se během pěti let ve většině zjišťovaných položek výrazně nezměnilo. V letech 2016-2018 došlo k postupnému poklesu souhlasu se zajištěním místa ve školce pro každé dítě od dvou let (o 11 procentních bodů v souhlasné odpovědi), ovšem v roce 2019 se podíl souhlasných odpovědí zvýšil o 7 procentních bodů a letos se tento posun potvrdil – zde si myslíme, že názor ovlivňuje diskuse o délce a financování rodičovské dovolené. Další položkou, kde došlo k názorovému posunu hned v roce 2017 o plus 10 procentních bodů v odpovědi „proti“, je povinná maturita z matematiky, v následujících výzkumech ovšem došlo k poklesu nesouhlasu o 6 procentních bodů. To souvisí zřejmě s veřejným diskursem, který se obsahem a smyslem maturity z matematiky dosti zabývá. I když pozitivní názor na začleňování dětí se speciálními potřebami do běžných ZŠ mezi roky 2017 a 2019 osciloval kolem 30 %, tak nárůst odpovědí „pro“ v letošním roce na hodnotu 41 % je překvapivý a zasluhuje pozornost vzhledem k medializovaným problémům, které toto začleňování vyvolává v řadě škol. Oproti minulému šetření ze září 2019 ještě statisticky významně vzrostl (o 4 procentní body) podíl těch, kteří jsou pro společnou maturitu a centrální hodnocení maturitních testů. To je překvapivé, protože ministerstvo školství naopak maturity spíše decentralizuje na úroveň jednotlivých škol.

Tabulka 1: Postoje obyvatel ČR k opatřením novely školského zákona – časové srovnání (v %)

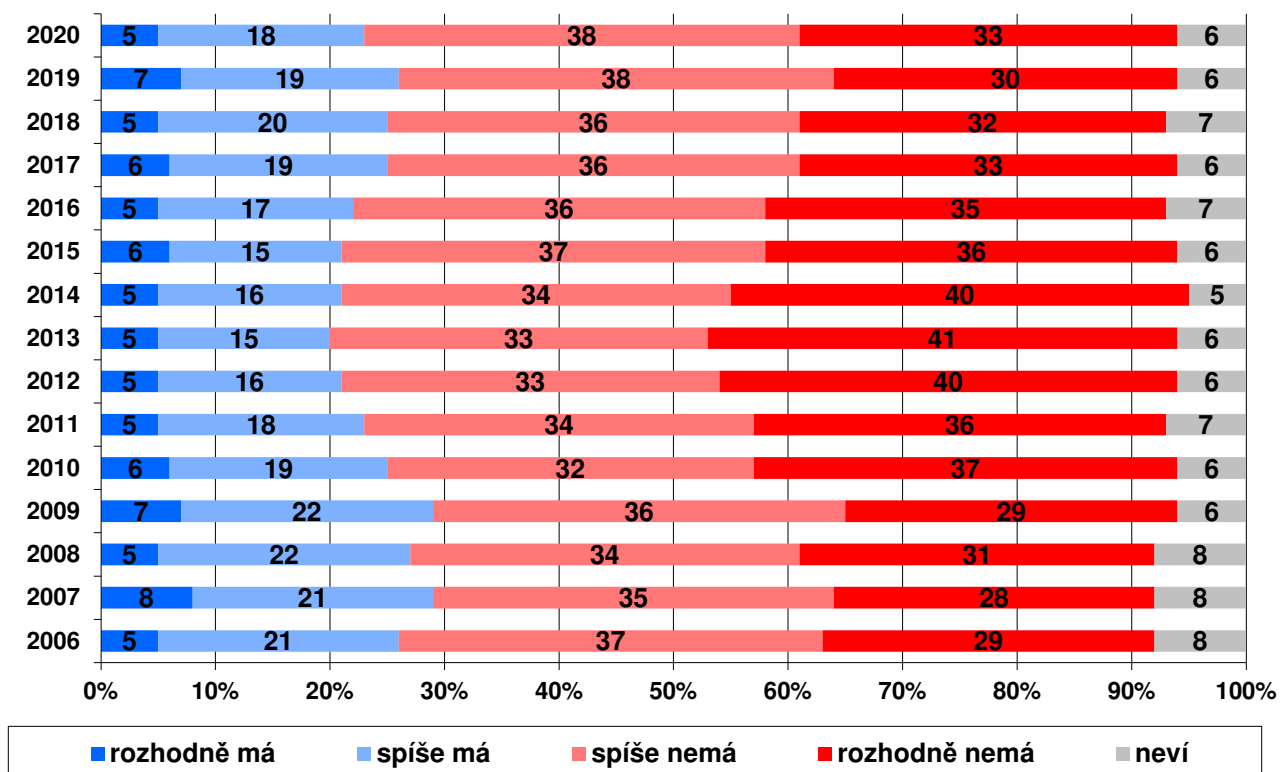
	Pro / proti				
	2016	2017	2018	2019	2020
Povinný poslední rok předškolní docházky	-	69/22	70/22	73/20	75/18
Místo v MŠ pro každé dítě starší dvou let	72/22	66/26	61/32	68/26	67/26
Bezplatné předškolní vzdělávání od 2 let	60/32	62/28	59/33	62/29	60/30
Zákaz propouštění učitelů na tzv. letní prázdniny	56/29	56/30	50/33	54/32	55/31
Jednotné přijímací testy na maturitní obory	56/36	55/35	58/34	53/37	54/37
Možnost domácího vzdělávání na ZŠ	53/37	46/44	48/41	44/44	52/38
Společná maturita pro všechny střední školy	-	46/44	48/44	45/45	49/43
Centrální hodnocení maturitních testů	42/43	38/48	43/45	40/45	44/44
Začleňování dětí se spec. potřebami do běžných ZŠ	-	31/60	35/57	29/63	41/49
Povinná maturita z matematiky	38/53	29/63	31/62	33/59	35/57

Pozn.: „Pro“ je součet odpovědí „rozhodně pro“ + „spíše pro“, „proti“ je součet odpovědí „rozhodně proti“ + „spíše proti“. Položky seřazeny sestupně podle součtu „pro“ v roce 2020. Dopočet do 100 % tvoří odpověď „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Již více než deset let je zjišťován názor na zavedení školného na veřejných vysokých školách².

Graf 2: Postoje obyvatel České republiky k zavedení školného na veřejných vysokých školách

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

² Znění otázky: „Má, nebo nemá se podle Vašeho názoru platit na veřejných vysokých školách školné?“ Varianty odpovědí: rozhodně má, spíše má, spíše nemá, rozhodně nemá.

Detailnější analýza z pohledu sociodemografických charakteristik ukázala, že názor na placení školného na veřejných vysokých školách je (logicky) ovlivněn věkem, životní úrovní a politickou orientací. Konkrétně lidé ve věku 15 až 19 let z 55 % jsou rozhodně proti placení, kdežto střední a starší generace je proti zhruba v 30 % odpovědí. Dotázaní hlásící se k levici jsou rozhodně proti placení v 51 %, hlásící se k pravici v 30 %. Ti, kteří mají špatnou životní úroveň, jsou proti v 47 %, ti, kteří mají dobrou životní úroveň, ve 29 % odpovědí. Kupodivu dosažené vzdělání rozložení odpovědí nijak neovlivňuje.

Mezi lety 2006 a 2009 se podíl lidí podporujících zavedení školného pohyboval mezi 26 % až 29 %. Od roku 2010 do roku 2016 se toto číslo postupně ustálilo na průměrné hodnotě 22 % a vykazovalo jen nízkou varianci. V letošním výzkumu došlo k mírnému poklesu oproti výsledkům z let 2017 až 2019. Ve zmíněných letech došlo ke statisticky významnému nárůstu o 4 procentní body oproti roku 2016. Letos je souhlas opět na úrovni let 2010 až 2016. Podíl respondentů, kteří neví, nebo nemají názor, je velice nízký, 5-8 %.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Naše společnost, v20-09
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR
Termín terénního šetření:	5. - 20. 9. 2020
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Vážení dat:	Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, věk X vzdělání, věk X velikost místa bydliště
Zdroj dat pro kvótní výběr a převážení:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	951
Počet tazatelů:	152
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI (25 %) a PAPI (75%)
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	OR.180, OR.275
Kód tiskové zprávy:	or201005
Zveřejněno dne:	5. října 2020
Zpracoval:	Milan Tuček

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.